

Izplatāms: vispārēji
2016. gada 29. janvāris

Oriģināls: angļu valodā

Tikai angļu, franču un spāņu
valodā

Bērnu tiesību komiteja

Noslēguma apsvērumi par Latvijas ziņojumu, kas iesniegts atbilstoši Konvencijas par bērnu tiesībām papildu protokola par tirdzniecību ar bērniem, bērna prostitūciju un bērna pornogrāfiju 12. panta 1. paragrāfam¹

1. Komiteja izskatīja Latvijas sākotnējo ziņojumu (CRC/C/OPSC/LVA/1) savā 2062. sēdē (sk. CRC/C/SR.2062), kas notika 2016. gada 13. janvārī, un apstiprināja turpinājumā izklāstītos noslēguma apsvērumus savā 2104. sēdē (sk. CRC/C/SR.2104), kas notika 2016. gada 29. janvārī.

I. Ievads

2. Komiteja atzinīgi novērtē to, ka dalībvalsts iesniegusi sākotnējo ziņojumu un rakstiskas atbildes uz sarakstā ietvertajiem jautājumiem (CRC/C/OPSC/LVA/Q/1/Add.1). Komiteja arī atzinīgi novērtē saturīgo dialogu ar dalībvalsts augsta līmeņa un dažādu nozaru delegāciju.

3. Komiteja atgādina dalībvalstij, ka šie noslēguma apsvērumi jāskata kopsakarā ar noslēguma apsvērumiem par dalībvalsts apvienoto trešo līdz piekto periodisko ziņojumu atbilstoši Konvencijai par bērnu tiesībām (CRC/C/LVA/CO/3-5) un saistībā ar noslēguma apsvērumiem par sākotnējo ziņojumu, kas iesniegts atbilstoši papildu protokolam par bērnu iesaistīšanu bruņotos konfliktos (CRC/C/OPAC/LVA/CO/1), kas apstiprināti 2016. gada 29. janvārī.

II. Vispārēji apsvērumi

Pozitīvie aspekti

4. Komiteja atzinīgi novērtē to, ka dalībvalsts ratificējusi turpinājumā norādītos instrumentus:

1

¹Apstiprināti Komitejas septiņdesmit pirmajā sēdē (2016. gada 11. – 29. janvārī).

(a) Eiropas Padomes Konvenciju par bērnu aizsardzību pret seksuālu izmantošanu un seksuālu vardarbību 2014. gada augustā;

(b) Starptautiskās darba organizācijas 1999. gada Konvenciju Nr. 182 "Par viskaitīgāko bērnu darba veidu aizliegumu un nekavējošos rīcību, lai tos likvidētu" 2006. gada jūnijā;

5. Komiteja atzinīgi novērtē dalībvalsts paveiktās darbības jomās, kas saistītas ar papildu protokola ieviešanu, tostarp:

(a) 2014. gada maija grozījumus Krimināllikumā, lai ietvertu tajā Eiropas Parlamenta un Padomes Direktīvas 2011/92/ES par seksuālas vardarbības pret bērniem, bērnu seksuālas izmantošanas un bērnu pornogrāfijas apkarošanu normas;

(b) 2010. gada augusta Ministru Kabineta noteikumus Nr. 721 "Kārtība, kādā bērni šķērso valsts robežu";

(c) 2009. gada decembra Ministru Kabineta noteikumus Nr. 1613 "Kārtība, kādā nepieciešamo palīdzību sniedz bērnam, kurš cietis no prettiesiskām darbībām";

(d) 2009. gada maija grozījumus Krimināllikuma 164. panta trešajā daļā, ar kuriem paredzēti bargāki sodi par nepilngadīgo piespiešanu un pamudināšanu nodarboties ar prostitūciju;

(e) 2009. gada maija Ministru Kabineta noteikumus Nr. 407 "Kārtība, kādā bērnus var iesaistīt aktivitātēs (pasākumos), kas saistītas ar ārējā izskata demonstrēšanu";

(f) Pornogrāfijas ierobežošanas likuma pieņemšanu 2007. gada maijā;

(g) Likuma "Par cilvēku tirdzniecības upura uzturēšanos Latvijas Republikā" pieņemšanu 2007. gada janvārī;

(h) Likuma "Par valsts kompensāciju cietušajiem" pieņemšanu 2006. gada jūnijā, kas cita starpā attiecas arī uz personas seksuālo neaizskaramību.

6. Komiteja vēl atzinīgi novērtē sasniegumus tādu institūciju izveidē un nacionālo plānu un programmu pieņemšanā, kas veicina papildu protokola ieviešanu, tostarp:

(a) Cilvēku tirdzniecības novēršanas pamatnostādnes 2014.–2020. gadam;

(b) Izglītības attīstības pamatnostādnes 2014.–2020. gadam, kas paredz izgatavot izglītojošus materiālus par tādiem tematiem kā atkarības, prostitūcija, cilvēku tirdzniecības un fiktīvo laulību risku apzināšanās un novēršana;

(c) Bērnu noziedzības novēršanas un bērnu aizsardzības pret noziedzīgu nodarījumu pamatnostādnes 2013.–2019. gadam;

- (d) Valsts programmu bērna un ģimenes stāvokļa uzlabošanai 2013. gadam;
- (e) Programmas par bērnu aizsardzību pret noziegumiem, kas izdarīti pret tikumību un seksuālo neaizskaramību, Rīcības plānu 2010.–2013. gadam;
- (f) Valsts programmu cilvēku tirdzniecības novēršanai 2009.–2013. gadam;
- (g) Bērnu noziedzības novēršanas un bērnu aizsardzības pret noziedzīgu nodarījumu programmu 2009.–2011. gadam un 2006.–2008. gadam;
- (h) Programmu vardarbības ģimenē mazināšanai 2008.–2011. gadam;
- (i) nodaļas izveidošanu Rīgas reģiona pārvaldes Kriminālpolicijas pārvaldē 2008. gadā, lai novērstu un izmeklētu noziedzīgus nodarījumus pret bērnu tikumību un seksuālo neaizskaramību, tostarp tādas darbības, kas pastrādātas elektroniskā vidē.

III. Dati

Datu vākšana

7. Komiteja atzinīgi novērtē dalībvalsts veiktās darbības, lai vāktu un centralizētu datus, tostarp izmantojot Iekšlietu ministrijas Nepilngadīgo personu atbalsta informācijas sistēmu, Kriminālprocesa informācijas sistēmu un Tiesu informācijas sistēmu. Taču Komiteja izsaka bažas par to, ka trūkst visaptverošas un detalizētas datu vākšanas sistēmas, kas attiektos uz visiem papildu protokolā iekļautajiem noziedzīgajiem nodarījumiem .

8. **Komiteja iesaka dalībvalstij izstrādāt un ieviest visaptverošu, koordinētu un efektīvu datu vākšanas, analīzes, uzraudzības un ietekmes novērtēšanas sistēmu par visām papildu protokola darbības jomām, tostarp bērna prostitūciju, bērna pornogrāfiju un bērna seksa tūrismu. Datiem jābūt detalizēti izdalītiem cita starpā atbilstoši dzimumam, vecumam, tautībai, etniskajai izcelsmei, reģionam un sociālekonomiskajam stāvoklim, īpašu uzmanību pievēršot bērniem, kuri ir pakļauti riskam kļūt par papildu protokolā iekļautu noziedzīgu darbību upuriem . Tāpat jāievāc dati par ierosināto lietu un piemēroto sodu skaitu, nodalot šo informāciju atbilstoši noziedzīgā nodarījuma raksturam.**

IV. Vispārējie īstenošanas pasākumi

Visaptveroša politika un pamatnostādnes

9. Lai gan Komiteja atzinīgi novērtē daudzās tematiskās politikas un pamatnostādnes, Komiteja arī izsaka bažas par to, ka nav izstrādāta visaptveroša politika un pamatnostādnes par bērniem, kas iekļautu visus jautājumus, kas ir papildu protokola tvērumā.

10. Komiteja iesaka dalībvalstij izstrādāt un ieviest visaptverošu politiku par bērniem, kas iekļautu visas Konvencijas un papildu protokola tvēruma jomas, kā arī izstrādāt politikai atbilstošas pamatnostādnes, ietverot atbilstošus pasākumus pamatnostādņu ieviešanai un atbalstot tās ar pietiekamiem cilvēkresursiem, tehniskajiem un finanšu resursiem.

Koordinēšana un izvērtēšana

11. Komiteja atzīmē, ka Iekšlietu ministrija koordinē pienākumu īstenošanu atbilstoši Papildu protokolam. Taču Komiteja izsaka bažas par to, ka prioritārā nozīme tiek piešķirta aktivitātēm, kas vērstas uz tirdzniecības ar bērniem novēršanu, bet ne citām aizliegtajām darbībām, kas definētas protokolā. Tāpat Komiteja izsaka bažas par to, ka trūkst identificējama mehānisma, ar kuru būtu iespējams izvērtēt veikto darbību ietekmi.

12. Komiteja atsauca uz 12. un 13. punktu savos noslēguma apsvērumos atbilstoši Konvencijai (CRC/C/LVA/CO/3-5) un iesaka dalībvalstij nodrošināt labāku koordināciju starp dažādām aģentūrām un komitejām, kas izstrādā un ievieš bērnu tiesību politikas, tostarp starp tām, kas atrodas Veselības ministrijas, Tieslietu ministrijas un Izglītības un zinātnes ministrijas pārraudzībā, un norīkot īpašu nodaļu, kas spētu nodrošināt vadību un efektīvu vispārējo kontroli, lai starpnozaru, nacionālā, reģionālā un vietējā līmenī uzraudzītu un izvērtētu darbības bērnu tiesību jomā atbilstoši Konvencijai un tās Papildu protokoliem.

Izplatīšana, izpratnes veicināšana un apmācība

13. Komiteja atzinīgi novērtē dalībvalsts veiktās darbības, lai izplatītu informāciju par Papildu protokola normām un izglītotu par tām, tostarp arī policiju un tiesnešus, kā arī veicinātu izpratni ar preventijas programmām skolās. Taču Komiteja izsaka bažas par to, ka trūkst vispārēja izpratnes veicināšanas plāna plašākai sabiedrībai, ka esošās iniciatīvas lielākoties pievēršas cilvēku tirdzniecības novēršanai un ka Papildu protokols netiek pienācīgi veicināts un izplatīts, it īpaši atbildīgajām aģentūrām, sabiedrībai kopumā un bērniem.

14. Komiteja iesaka dalībvalstij:

(a) Turpināt stiprināt centienus, lai sistemātiski informētu plašāku sabiedrību, it īpaši bērnus viņiem saprotamā veidā, kā arī viņu ģimenes un kopienas, par Papildu protokola normām.

(b) Ciešā sadarbībā ar atbilstošajām valdības aģentūrām, pilsoniskās sabiedrības organizācijām, medijiem, privāto sektoru, kopienām un bērniem izstrādāt izpratnes veicināšanas programmas par visiem Papildu protokolā aptvertajiem jautājumiem, kā arī aizsardzības pasākumus pret Papildu protokolā norādītajiem noziedzīgajiem nodarījumiem, ietverot tos nacionālajos likumos.

(c) Nodrošināt, ka izglītojošie pasākumi ir sistemātiski un daudznozaru, kā arī aptver visas Papildu protokola jomas un ir pieejami visiem speciālistiem, kas strādā ar bērniem vai to labā, it īpaši tiesnešiem, prokuroriem, sociālajiem darbiniekiem, tiesībsargājošo iestāžu un imigrācijas amatpersonām visos līmeņos visā dalībvalsts teritorijā.

(d) Regulāri izvērtēt izglītojošos pasākumus ar mērķi nodrošināt, ka tajos iegūtās zināšanas un prasmes tiek izmantotas praksē, lai efektīvi identificētu upurus un aizsargātu bērnus pret visiem Papildu protokolā iekļautajiem noziedzīgajiem nodarījumiem .

Resursu piešķiršana

15. Komiteja izsaka bažas par to, ka dalībvalsts nav sniegusi pietiekamu informāciju par līdzekļiem, kas piešķirti tieši darbībām atbilstoši Papildu protokolam. Šīs informācijas trūkums liedz veikt protokola ieviešanas izvērtējumu.

16. Komiteja iesaka dalībvalstij nodrošināt, ka tiek piešķirti pietiekami un mērķtiecīgi resursi, lai panāktu efektīvu Papildu protokolā norādīto pasākumu īstenošanu.

V. Tirdzniecības ar bērniem, bērna prostitūcijas un bērna pornogrāfijas novēršana (Papildu protokola 9. panta 1. un 2. paragrāfs)

Pasākumi, lai novērstu noziedzīgus nodarījumus, kas aizliegti Papildu protokolā

17. Lai gan Komiteja atzinīgi novērtē dalībvalsts veiktos pasākumus ar mērķi novērst noziedzīgus nodarījumus, kas aizliegti Papildu protokolā, Komiteja arī izsaka bažas par to, ka šie pasākumi ir sadrumstaloti un neaptver visus noziedzīgos nodarījumus atbilstoši Papildu protokolam. It īpaši Komiteja izsaka bažas par turpinājumā norādītajiem jautājumiem:

(a) Dalībvalstij nav programmu, kuras būtu īpaši mērķētas uz bērniem paaugstināta riska situācijās vai tiem, kas nonākuši atstumtībā.

(b) Trūkst atbilstošu mehānismu, lai identificētu un uzraudzītu bērnus, kuriem ir risks kļūt par Papildu protokolā iekļauto noziedzīgu nodarījumu upuriem .

(c) Trūkst informācijas par bērnu seksuālas izmantošanas, it īpaši – bērna prostitūcijas un bērna pornogrāfijas, izplatību dalībvalstī, tostarp arī internetā, lai gan izteikti apgalvojumi par meiteņu iesaistīšanos prostitūcijā uz lielceļiem tālbraucēju apmierināšanai un Rīgā identificēti bērnu prostitūcijas gadījumi, tostarp arī apmaiņā pret izklaidi un dāvanām.

(d) Izteikti apgalvojumi, ka policisti par samaksu, iespējams, “piesedz” likumpārkāpējus, kas vainojami bērnu prostitūcijā.

(e) Joprojām ir ierobežots skaits pasākumu, lai identificētu un novērstu Papildu protokolā norādīto noziedzīgo nodarījumu pamatcēloņus un izplatību.

18. Komiteja iesaka dalībvalstij paplašināt un nostiprināt preventīvos pasākumus, lai pievērstos visām Papildu protokola darbības jomām, it īpaši:

(a) izstrādāt īpašas preventīvās programmas, kas mērķētas uz visiem bērniem, bet it īpaši bērniem paaugstināta riska situācijās un tiem, kas nonākuši atstumtībā, piemēram, meitenēm, kas cietušas no seksuālas vardarbības vai vardarbības mājās, bērniem, kas ievietoti institūcijās, bērniem, kas dzīvo nomaļos apvidos vai nabadzībā, minoritāšu bērniem, migrantu un patvēruma meklētāju bērniem, bērniem, kas palikuši valstī pēc tam, kad vecāki devušies darba meklējumos uz ārzemēm;

(b) izstrādāt mehānismus un procedūras, lai identificētu bērnus, kuriem ir risks kļūt par Papildu protokolā iekļauto noziedzīgu nodarījumu upuriem , it īpaši bērnus paaugstināta riska situācijās, kā arī sniegt viņiem psiholoģisku atbalstu un nodrošināt izpratnes veicināšanas programmas;

(c) veikt pētījumus, lai izvērtētu bērnu seksuālās izmantošanas izplatību, īpaši pievērsties tirdzniecībai ar bērniem, bērna prostitūcijai un pornogrāfijai, tostarp arī internetā;

(d) nodrošināt to, ka tiek sodītas tiesībsargājošo iestāžu amatpersonas un policijas amatpersonas, kas vainojami bezdarbībā un/vai korupcijā, izmeklējot Papildu protokolā iekļautos noziedzīgos nodarījumus;

(e) pievērst papildu uzmanību sociālo un ekonomisko attīstības programmu un nabadzības novēršanas vadlīniju ieviešanai, tostarp piešķirot pietiekamus finanšu resursus visu Papildu protokolā iekļauto ekspluatācijas veidu novēršanai.

Bērnu seksa tūrisms

19. Komiteja atzinīgi novērtē to, ka tūrisma politika Latvijā ir balstīta uz Pasaules tūrisma organizācijas Pasaules tūrisma ētikas kodeksu. Taču Komiteja izsaka bažas par to, ka pārskata perioda laikā netika atklāts neviens seksa tūrisma gadījums, lai gan 2008. gadā Apvienoto Nāciju Īpašais ziņotājs par tirdzniecību ar bērniem, bērna prostitūciju un bērna pornogrāfiju norādīja, ka Latvijā uzplaukst seksa tūrisms. Tāpat Komiteja pauž bažas par to, ka trūkst efektīva tiesiskā regulējuma un pasākumu, kas būtu veikti ar mērķi efektīvi novērst un apkarot bērnu seksa tūrisma uz ārvastīm.

20. Komiteja iesaka dalībvalstij:

(a) **Izstrādāt un ieviest efektīvu tiesisko regulējumu un veikt visas nepieciešamās likumdošanas, administratīvās, sociālās un citas darbības, lai novērstu un izmeklētu visus bērnu seksa tūrisma gadījumus.**

(b) **Nostiprināt starptautisko sadarbību ar daudzpusējiem, reģionāliem un divpusējiem līgumiem, lai novērstu un izskaustu bērnu seksa tūrisma.**

(c) **Veicināt izpratni tūrisma nozarē par bērnu seksa tūrisma negatīvajām sekām un izplatīt tūrisma aģentiem un aģentūrām Apvienoto Nāciju Pasaules tūrisma organizācijas Pasaules tūrisma ētikas kodeksu.**

(d) **Iedrošināt visas iesaistītās puses parakstīt Rīcības kodeksu par bērnu aizsardzību pret seksuālu izmantošanu ceļojumos un tūrismā, kā arī panākt rīcības atbilstību šim kodeksam.**

VI. Tirdzniecības ar bērniem, bērna pornogrāfijas, bērna prostitūcijas un līdzīgu darbību aizliegums (Papildu protokola 3. pants, 4. panta 2. un 3. paragrāfs, 5. pants, 6. pants un 7. pants)

Esošie likumi un noteikumi krimināltiesībās

21. Lai gan Komiteja atzinīgi novērtē atbilstošās Krimināllikuma un Bērnu tiesību aizsardzības likuma normas, tostarp arī 2015. gada 26. novembra grozījumus Bērnu tiesību aizsardzības likuma 3. pantā, Komiteja arī izsaka bažas par to, ka likumos nav pietiekami ietverti visi Papildu protokolā iekļautie noziedzīgie nodarījumi, kā arī tie nenodrošina vienlīdzīgu aizsardzību visiem bērniem vecumā līdz 18 gadiem. It īpaši Komiteja izsaka bažas par turpinājumā norādītajiem jautājumiem:

(a) Trūkst tirdzniecības ar bērniem tiešas definīcijas.

(b) Ne visi tirdzniecības ar bērniem paveidi, kas norādīti Papildu protokola 2. panta (a) punktā un 3. panta 1. paragrāfa (a) punkta (i)

apakšpunktā, tiek klasificēti kā noziedzīgi nodarījumi, kas nodalīti no cilvēku tirdzniecības.

(c) Par bērnu piespiedu darbu netiek paredzēta kriminālatbildība kā par tirdzniecības ar bērniem paveidu.

(d) Seksuāli izmantoti bērni vecumā virs 16 gadiem var tikt uzskatīti nevis par upuriem, bet gan par likumpārkāpējiem, jo saskaņā ar Ministru kabineta noteikumiem par prostitūcijas ierobežošanu nepilngadīgajiem ir aizliegts nodarboties ar prostitūciju un dzimumpilngadība iestājas 16 gadu vecumā.

(e) Vairākas Latvijas Administratīvo pārkāpumu kodeksa normas, it īpaši saistībā ar administratīvo atbildību par bērna iesaistīšanu vai izmantošanu ubagošanā, kā arī vairākas Krimināllikuma normas, kurās paredzēts sods par Papildu protokolā iekļautiem noziedzīgiem nodarījumiem, it īpaši par bērnu iedrošināšanu vai piespiešanu veikt pornogrāfiskas darbības vai izgatavot pornogrāfiskus materiālus, pasargā tikai bērnus vecumā līdz 16 gadiem.

22. Komiteja iesaka dalībvalstij turpināt pārskatīt Krimināllikumu un citus attiecināmos tiesību aktus un panākt, ka tie pilnībā atbilst Papildu protokola 2. un 3. pantam. It īpaši dalībvalstij vajadzētu:

(a) definēt tirdzniecību ar bērniem un paredzēt par to kriminālatbildību saskaņā ar Papildu protokola 3. pantu, tostarp īpaši paredzot kriminālatbildību par bērnu piespiedu nodarbināšanu kā tirdzniecības ar bērniem paveidu, kas līdzinās cilvēku tirdzniecībai, taču nav identisks ar to;

(b) nodrošināt, ka bērni, kas cietuši no Papildu protokolā iekļautajiem noziedzīgiem nodarījumiem, netiek sodīti par to;

(c) skaidri norādīt, ka bērni vecumā līdz 18 gadiem nevar sniegt piekrišanu nekāda veida seksuālai izmantošanai, tostarp bērna pornogrāfijai un bērna prostitūcijai, neatkarīgi no tā, no kāda vecuma atļauts iesaistīties seksuālās darbībās;

(d) nodrošināt, ka esošie tiesību akti pilnībā aizsargā visus bērnus vecumā līdz 18 gadiem.

Nesodāmība

23. Komiteja atzinīgi novērtē, ka prokuratūra katru gadu pabeidz vairākas lietas par noziedzīgiem nodarījumiem pret bērnu tikumību un seksuāla rakstura noziegumiem. Taču Komiteja izsaka bažas par informācijas trūkumu saistībā ar pienācīgi izmeklētajām lietām un notiesātajiem un sodītajiem likumpārkāpējiem.

24. Komiteja iesaka dalībvalstij veikt visus nepieciešamos pasākumus, lai nodrošinātu, ka visi tirdzniecības ar bērniem, bērna prostitūcijas un bērna pornogrāfijas gadījumi tiek pienācīgi izmeklēti un ka

likumpārkāpēji tiek tiesāti un sodīti atbilstoši pastrādāto noziegumu smaguma pakāpei.

Ekstrateritoriāla jurisdikcija un izdošana

25. Komiteja izsaka bažas par to, ka nav tiesību normu par ekstrateritoriālu jurisdikciju pār Papildu protokolā iekļautajiem noziedzīgajiem nodarījumiem. Tāpat Komiteja izsaka bažas par to, ka izdošanai nepieciešama dubultā sodāmība.

26. Komiteja iesaka dalībvalstij veikt visas nepieciešamās darbības, lai nodrošinātu, ka nacionālā tiesību akti sniedz tai nepārprotamas tiesības noteikt un īstenot ekstrateritoriālu jurisdikciju pār visiem Papildu protokolā iekļautajiem noziedzīgajiem nodarījumiem. Tāpat Komiteja iesaka dalībvalstij atcelt dubultās sodāmības prasību izdošanai par Papildu protokolā iekļautajiem noziedzīgajiem nodarījumiem, kā arī nepieciešamības gadījumā izmantot Papildu protokolu izdošanas juridiskajam tiesiskajam pamatam.

VII. Cietušo bērnu tiesību aizsardzība (papildu protokola 8. pants un 9. panta 3. un 4. paragrāfs)

Pasākumi tādu bērnu tiesību un interešu aizsardzībai, kas cietuši no Papildu protokolā iekļautajiem noziedzīgajiem nodarījumiem

27. Komiteja izsaka bažas par to, ka pašreizējie pasākumi tādu bērnu tiesību un interešu aizsardzībai, kas cietuši no Papildu protokolā iekļautajiem noziedzīgajiem nodarījumiem, attiecas tikai uz cilvēku tirdzniecību, un tādēļ ir nepietiekami. Tāpat Komiteja izsaka bažas par to, ka šie pasākumi nav pietiekami institucionalizēti.

28. Komiteja iesaka dalībvalstij veikt stiprināt pasākumus, lai aizsargātu tādu bērnu tiesības un intereses, kas cietuši no Papildu protokolā iekļautajiem noziedzīgajiem nodarījumiem, it īpaši:

(a) izstrādāt mehānismus un procedūras, lai agrīni identificētu bērnus, kas cietuši no Papildu protokolā iekļautajiem noziedzīgajiem nodarījumiem, arī nepavadītus bērnus, un nodrošinātu, ka par šādu identificēšanu atbildīgās personas, tostarp par imigrāciju atbildīgās amatpersonas, tiesneši, prokurori, policisti, sociālie darbinieki, ārstniecības personāls un citi speciālisti, kas strādā ar cietušajiem bērniem, ir izglītotas par bērnu tiesībām, bērnu aizsardzību un veicamajām darbībām;

(b) nodrošināt, ka bērniem, kuru tiesības ir pārkāptas, ir viegli piekļūt un izmantot sūdzību iesniegšanas mehānismus.

Krimināltiesību sistēmas aizsardzības pasākumi

29. Komiteja atzinīgi novērtē to, ka dalībvalsts ir izstrādājusi vairākus pasākumus bērnu aizsardzībai tiesas sēdēs, kurās tiek izskatītas Papildu

protokola pārkāpuma lietas, tostarp īpašas procedūras liecību sniegšanai. Taču Komiteja izsaka bažas par turpinājumā norādītajiem jautājumiem:

(a) Līdz 15 gadu vecuma sasniegšanai cietušā tiesības pieder viņa vai viņas juridiskajam pārstāvim, izņemot bērna tiesības sniegt liecību un izteikt viedokli.

(b) Tikai bērni vecumā virs 15 gadiem var izmantot savas tiesības kopā ar pārstāvi.

(c) Personāls, kas strādā ar cietušajiem bērniem, nav pienācīgi apmācīts.

30. Komiteja iesaka dalībvalstij:

(a) **Veikt visus nepieciešamos pasākumus, tostarp arī likumdošanas, lai nodrošinātu, ka visās kriminālprocesa stadijās tiek garantētas bērna tiesības saņemt informāciju un tikt uzklausītam un ka prioritārā nozīme tiek piešķirta bērna interesēm.**

(b) **Nodrošināt, ka tiesneši, prokurori, policisti, sociālie darbinieki un citi speciālisti, kas strādā ar bērniem, kas ir upuri un liecinieki, tiek izglītoti par to, kā visās kriminālprocesa un tiesvedības stadijās veidot ar bērniem tiem labvēlīgu komunikāciju.**

(c) **Pilnībā ievērot Pamatnostādnes par tiesvedību lietās, kurās iesaistīti bērni, kas ir upuri un noziegumu liecinieki (Ekonomisko un sociālo lietu padomes rezolūcija 2005/20, pielikums).**

Upuru atlabšana un reintegrācija

31. Komiteja atzinīgi novērtē to, ka cilvēku tirdzniecības upuriem, tostarp bērniem, kopš 2006. gada pieejami atsevišķi sociālās atlabšanas pasākumi, kas tiek finansēti no valsts budžeta līdzekļiem. Taču Komiteja izsaka bažas par to, ka trūkst informācijas par konkrētām atbalsta programmām to bērnu atlabšanai un reintegrācijai, kas ir citu Papildu protokolā iekļauto noziedzīgo nodarījumu upuri.

32. **Komiteja iesaka dalībvalstij veikt visus nepieciešamos pasākumus, lai nodrošinātu, ka bērni, kas ir Papildu protokolā iekļauto noziedzīgo nodarījumu upuri, netiek stigmatizēti un atstumti, ka pret viņiem izturas kā pret upuriem, un viņi netiek saukti pie kriminālatbildības kā likumpārkāpējus, un ka viņiem tiek sniegts pienācīgs atbalsts, tostarp fiziskajai un psiholoģiskajai atlabšanai un pilnīgai sociālajai reintegrācijai.**

VIII. Starptautiskā palīdzība un sadarbība (papildu protokola 10. pants)

Daudzpusējas, divpusējas un reģionālas vienošanās

33. Komiteja iedrošina dalībvalsti turpināt stiprināt starptautisko sadarbību ar daudzpusējām, reģionālām un divpusējām vienošanām, it īpaši ar kaimiņvalstīm, tostarp nostiprinot procedūras un mehānismus, ar kuru starpniecību iespējams koordinēt šādu vienošanos ieviešanu, lai šādi veicinātu Papildu protokolā iekļauto noziedzīgo nodarījumu novēršanu, atklāšanu, izmeklēšanu, iztiesāšanu un vainīgo sodīšanu.

IX. Turpmākie pasākumi un izplatīšana

Turpmākie pasākumi

34. Komiteja iesaka dalībvalstij veikt visus nepieciešamos pasākumus, lai nodrošinātu pilnīgu šo rekomendāciju īstenošanu, tostarp informējot par tām atbilstošās ministrijas un parlamentu, kā arī nacionālās un vietējās varas iestādes, lai tās šīs rekomendācijas ņemtu vērā un veiktu tālākas darbības.

Noslēguma apsvērumu izplatīšana

35. Komiteja iesaka plaši izplatīt dalībvalsts iesniegto ziņojumu un rakstiskās atbildes, kā arī saistītās apstiprinātās rekomendācijas (noslēguma apsvērumus), tostarp arī internetā (bet ne tikai), padarot šos materiālus pieejamus plašākai sabiedrībai, pilsoniskās sabiedrības organizācijām, jaunatnes grupām, profesionālajām asociācijām un bērniem, lai veicinātu diskusijas un izpratni par papildu protokolu, tā ieviešanu un uzraudzību.

X. Nākamais ziņojums

1. 36. Saskaņā ar Papildu protokola 12. panta 2. paragrāfu Komiteja aicina dalībvalsti iekļaut tās nākamajā periodiskajā ziņojumā saskaņā ar Konvencijas par bērna tiesībām 44.pantu papildu informāciju par Papildu protokola ieviešanu.